

Kast Sistemini Şekillendiren Faktörler ve Kast Sisteminin Kendisini Yenilemesi

Yalçın ERGÜNEŞ*

ÖZET

2500 yıl önce Hindistan'da kurulan Kast sistemi, kapalı toplumsal gruplardan oluşur. Sistemin oluşmasında çeşitli faktörler rol oynamıştır. Ancak sistem değişen ve gelişen toplumsal ihtiyaçlara bağlı olarak değişim göstererek bugünkü Hindistan toplum yapısını meydana getirmiştir.

RESUME

Les Facteurs Formant le Système de "Kast" et Renouvellement de ce Système

Le système de Kast rétabli à l'Inde il ya 2500 ans de nos jours, se forme de groupes des sociétés renfermées. Dans la formation de ce système de différentes facteurs ont joué un rôle. Mais ce système, se transformant, à cause des exigences de la société moderne et développée, a cédé sa place à la société de l'Inde d'aujourd'hui.

* Yard. Doç. Dr.; Necatibey Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Kast sisteminin başlıca özellikleri şunlardır:

1- Endogamy: Kast sistemi üyelerinin yalnızca doğum yolu ile girdiği bir hiyerarşik endogami grubudur. Bir kast bir kabile (klan) veya bir soy grubundan değişik dereceleri alması ile ve içerden evlenme özelliği ile ayrılır. Bir sınıfta kast, grubu içinde kesin evlenmeyi vurguladığı için ayrılır.

2- Dini yaptırımların zorlanması: Hindistan'ın kast sistemi diğer ülkelerin sınıf sistemlerinden eski Hindu dininin güçlü yaptırımları ile donanmış olması yönünden ayrılır. Bir kast'ın ailelerinin genellikle bir ortak adı ve işi vardır. İyi bir Hindu olabilmek için bir kimse bir şeye inanabilir veya hiç bir şeye inanmayabilir fakat kast yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadır. Ortodoks Hinduizm bireyin bir başka kast'tan birisiyle evlenmesini, yiyip içmesini, uygun-suz veya temiz olmayan yiyeceği yemekten, kast dışı bir kimseye dokunmaktan veya gölgesinin onun üstüne düşürmekten veya uygun olmayan bir iş izlemesinden meneder.

3- Doğum ve ölümden sonra, doğuma dayalı hiyerarşi: Kast sistemi herbiri kendi altlarındaki kastların omuzlarında ayakta duran sayısız farklı derecelerde gruplar olduğunu kabul eder. Bir Ortodoks Hindu'nun yaşamının her cephesi batılların doğmuş olma dediği şeyin üstünde durur. Seronomileri, gelenekleri, evi, tapınağı, arkadaş ve akraba çevresi işi ve iş yeri hepsi doğmuş olduğu grubun seviyesine bağlıdır. Ücreti, ek ödeneği zorunlu hallerde olması gereken ödünceler bile doğum ile saptanmıştır.

4- Sosyo-ekonomik bağımlılık: Kast sisteminin içinde yatan ortak ilişki, çok iyi bir şekilde Dr. W.H. Wiser tarafından günlük gözlemlerini bir çalışmasında özetlemiştir.

5- Toplum dışı alt katman: Üst kast'lardaki Hindu, kirli, zahmetli işlerini toplum dışı sınıf, çökmüş sınıf ve dokunulmaz sınıf denilen, 40-70 milyon kişiye yaptırdı. Toplum dışı alt katman Dravidian dili konuşan, Akdenizli ve Aryan'lar Hindistan'ı istila etmeden önce yaşayan, eski ırktan gelen genellikle birbirlerine karşı savaştan 280 kısma bölünmüş insanlardır. Daha sonraları Hint toplumunun en alt düzeyinde hizmet etmeyi kabul etmişlerdir. Köy dışında otururlar ve birine dokunmaları başkaları için kirlenme olarak kabul edilirdi¹.

1 Mason Alcott, The Caste System of India, s. 345.

KAST SİSTEMİNİ ŞEKİLLENDİREN FAKTÖRLER

Kast sisteminin oluşumu birçok nedene bağlıdır². Ibbetson, kastların kavimden gelen orjinleri hakkındaki kendi kuramını ele almıştır. Risley, kastların oluşum nedeninin ırklar ve kadınların üst düzeydekilerle evlendirilmesinde olduğunu düşünmüştür. Nesfield ve Dahlmann, kastların orjini olarak meslekleri göstermişlerdir. Kastların ortaya çıkmasına tek bir şeyin neden olduğunu söyleyemeyiz. Ne de, tüm kast sisteminin belli bir zamanda şekillendiğini ve ondan sonra hiçbir değişmeye uğramadığını söyleyebiliriz.

1- Yiyecek ve mesleki tabular: 1931 nüfus sayımı kast'ın büyümesine neden olan temel etkenin Aryan'lardan önceye dayandığını belirtir. Kast, Aryan ırkı kökeninin en güçlü olduğu Panyab'da (Kuzey Hindistan'da) en zayıf durumdadır. Assam'daki Naga'lar, Aryanların ilk kabile örneklerindedir. Bu insanlar yabancı yiyeceği, yabancıların ruhları ile ilgili olduğunu ileri sürerler ve bunu yiyen bir Naga'nın üstünde tehlikeli bir sihirli etki yapacağına inanırlardı.

2- Kavim birleşmesi: İlk kavimler yakınlaştıkça kendileri ile ilişki kurdukları daha medeni halkların sosyal ve dini sistemlerine girmeye başladılar. Böyle yaparken kendi faktörlerine ve sosyo-dini değerlerine dayalı orjinal birliklerini korudular. Böylece kavim kendi grubu içinde evlenen bir kast oldu. Bu yavaş yavaş özümlenme, benzeşme, değişik dönemlerde Hindistan'ın değişik yerlerinde de görülebilir. Çok fazla eski geleneklerin korunması Hindu ruhunun yabancı fiıklere ve eylemlere karşı toleransını ve uzlaşma isteğini gösterir.

3- Irk sağlığı için Aryan arzusu: M.Ö. 2000 yıllarında Aryanlar kuzey batıdan Hindistan'a girdikleri zaman İran'lı soydaşları gibi üç toplumsal sınıfa ayrıldılar. Bunlar yönetici veya askerler, rahipler ve Aryan halkı. Fakat bir kimsenin bir sınıftan diğerine geçmesi mümkündü. Aryan'lar kendi açık renklerini korumak arzusu ile yerli kavimlerle evlenmeyi yasakladılar. Bugüne kadar bile daha yüksek kast'ların renkleri daha açıktır ve burunları daha dardır.

4- Esnaf loncalarının sürdürülmesi: Farklı kültürlerin yanyana bulunması ve endüstrinin yavaş yavaş gelişmesi iş bölümünü getirmiştir. İyi para getiren işleri olan Aryan'lar esnaf loncaları ile birlikte çocuklarının çıraklık ilgilerini korumuşlardır. Ağır el işlerini Hindistan'ın ilk sahiplerinin yapmalarını sağlamışlardır. Bu tür ağır ve küçültücü işleri yapanların, işleri saygıdeğer olanlarla evlenmeleri yasaklanmıştır.

5- Rahiplik üstünlüğü ve dini doğma: Aryan'lar Hindistan'a geldikleri zaman rahiplik diğer sınıflardan üyeleri kabul ediyordu ve bunlar askeri sınıfa yardımcı idiler. Çok geçmeden Brahman'lar büyü, öğrenme, iş ve el sanatları üze-

2 Gerald D. Berreman, "Caste" *International Encyclopedia of the Social Sciences*, s. 338.

rinde hakimiyet kazanarak üstünlük elde ettiler. Fakat M.Ö. 550 Kshatriya prensi Gautama diğer asillerin ve yerli halkın da kabul ettiği Budizm'i kurdu ve budizm devlet dini oldu. Budizm, kurtarılma aracı olarak doğumu değil erdemi vurgulayarak kast sistemine karşı çıktı. Budist'ler 12 asır Brahman'larla çekiştiler. Brahman'lar onların devlet ve dinleri üzerindeki kontrollerine karşı çıktılar ve kendi üstünlüklerini sürdürmek için doğmaları ilan ettiler. Örneğin büyük Hindu yasa koyucu manu (tanrı) dört seçkin işi ve görevi dört mertebeye verdiğini ilan etmiştir.

6- Göç: Kast grupları yeni yerlere göç ettikçe akrabalarından uzaklaştılar. Çünkü yolculuk yayan veya öküz arabasıyla yapılıyordu. Yıllar boyunca yiyecekleri, işleri ve töreleri giderek değişti. Bu değişiklikler yeni kast grupları oluşmasına neden olmuştur.

KAST MODERN ÇAĞLARDA NE DERECEYE KADAR YENİLENDİ?

1- İngiliz'ler Hindistan'ın sosyal ve dini geleneklerini yenilemek için çok az şey yapmışlardır. 1857'de kraliçe Vitoria yeni halkına dini tarafsızlık ve inanç özgürlüğü sözü vermiştir. Yasaları ve düzeni korumak için en iyi araç olarak mevcut kazanılmış hakları ortaya çıkarmayı ve güçlendirmeyi düşünmüştür. Hindu'ların kutsal yasa ve töreleri geniş bir biçimde medeni kanunda kabul edilmiştir. Bu koşullar kast ile ilgili törelerin gelişmesini sağlamıştır.

2- Birçok kural endüstrileşmenin sonucu etkisini kaybetmiştir. Stratejik ve ticari amaçlarla İngiliz'ler önce bir karayolu ve demiryolu sistemi kurmuşlardır. Kapı, pencere tıklım tıklım dolu, kalabalık otobüsler ve üçüncü sınıf tren kompartımanları olan yeni iletişim araçları tüm kastlara bağlı veya hiçbir kast'a bağlı olmayan binlerce insanı ve törelerin kendiliğinden etkisini kaybetmesine yol açmıştır. Şehir fabrikaları, farklı kast'lardan olan insanları bir araya toplamak zorunda bırakmıştır. Modern makinalar, eski sanatları zayıflatmış ve yeni iş mesleklerinin oluşmasına yol açmıştır. Bu değişiklikler evlenmeyle ilgili kast kurallarını yıkmıştır³. Yaklaşık olarak bir asır önce İngiliz'ler katip ve yönetici yardımcısı yetiştirmek için eğitim dili İngilizce olan okullar başlatmışlardı. Dini olmayan öğretim bilimsel araştırma ve bireysel özgürlükler köklenmeye başlamış ve eski değerleri eleştirmenin meyvalarını vermiştir. Telgraf, gazete ve radyo tüm Hindistan'a yeni kavramlar ve standartlar yaymıştır. Son yıllarda kadınların hızlı eğitimi değişimin temposunu hızlandırmıştır.

3 Berreman, Ön. ver., s. 339.

Artık bir kimsenin alt kast'lardan birisi tarafından dokunulunca aşığlanır fikri Hindu'lar tarafından evrensel olarak kabul edilmemektedir. Göçle ayrılan kast'lar şimdi artık birleşme eğilimi göstermektedirler.

3- Kast organizasyonu kesin olarak güçlenmektedir. Kayasth'lerin veya muhasebecilerin ilk kast konferansı 1887'de yapılmıştır. O zamandan beri yüzlerce kast özel ayrıcalıklarını genişletmek, reformlarla toplumsal statülerini yükseltmek, ihtiyacı olan ve yetenekli çocukların eğitimini sağlamak, fakirlere yardım etmek ve hükümet dairelerinde daha fazla iş sağlamak için toplanıp organize olmuşlardır.

Benzer işleri olan birçok kast daha fazla sosyal ve politik güce ulaşabilmek için birleşmektedir.

4- Toplum dışı kast'ın durumu yavaş yavaş düzelmektedir. Modern misyonellik hareketlerinin başlangıcından bu yana birçok Hıristiyan bu kimseleri insan olarak ve kutsal babanın çocukları olarak görmüşlerdir. Onlara tıp eğitimi ve ekonomik hizmet sunmuşlardır. 1906'dan bu yana liberal Hindu'lar, toplum dışı gruba sosyal yeteneksizliklerine çare bulmaları için eğitim ve iş sağlamışlardır. Son yıllarda hükümet bütün kamu sularının, yollarının, okulların, postanelerin ve kamu binalarının bu sınıfa da diğerleri gibi eşit ölçülerde açık olması için yasalar çıkarmıştır. Fakat bu yasaların uygulanması yerel halka bağlı olmaktadır. Bu da, hoşgörüyü karşılanmaktadır⁴. Daha son yıllara kadar bu toplum dışı sayılan grubun çocuklarının görebilecekleri okul ancak okul kapısına kadar gelebilmeyi, eğer içeriye alınırlarsa diğer kast aileleri çocuklarını okuldan alıyorlardı. Fakat 1917 ve 1926 yıllarında bu çocukların sayısı 195.000'den 667.000'e yükseldi. Bu son rakam toplum dışı grubun ancak % 1'ini oluşturmaktadır. Binlerce alt kast'a mülkiyet özgürlüğü, eğitim hakkı ve meclislerde temsil hakkı verilmesiyle bu kastların oyları önemli bir politik baskı olmaya başlamıştır.

Hindistan'ın milli liderlerinden Lazpat Rai, "eğer ulusal öz saygıya ve itibara yükselmek istiyorsak bu alt kastların talihsiz kardeşlerine kollarımızı açmalıyız" der. Son olarakta Gandhi "bu dokunma yasağı çok yakında geçmişte kalacaktır. Hindu toplumu bu günahkâr doktrinle insanlara nasıl haksızlık yapıldığının farkına varacaktır" der.

Kast sisteminin olumlu yönlerini şu noktalarda toplayabiliriz⁵:

1- Kast, birbiri ile yarışan yüzlerce grubun çok az kavgası ile yanyana yaşamaları için belli bir kalıp getirmiştir.

2- Kast ve onun dini temeli Hindu yaşam ve öğretisinin güçlü bir şekilde sürmesini sağlamıştır.

4 Berreman, Ön. ver., s. 340.

5 Berreman, Ön. ver., s. 341.

3- Çok çeşitli güzel sanat ve el işi baba-oğul çıraklık aracılığıyla korunmuştur.

4- Her kast, içinde sıkı bir grup saflığını koruma ve sorumluluk duygusu geliştirmiştir ve bu savaflara ve karşılıklara rağmen asırlarca sürmüştür.

5- Kast, kişisel seçimi engellemiş ve uyumsuzluğu azaltmıştır.

6- Kast sistemi, toplum dışı gruba ve alt kast insanlarına haksız davranışı içermesine karşın, bu insanlar yaşamlarını kutsal düzenin bir parçası olarak görmüşlerdir.

Koloni rejiminin sonlarına doğru sürdürülen, Hindistan'ın yavaş yavaş endüstrileştirilmesi ve modernize edilmesi toplum dışı edilmişlerin durumunda bir düzelmeyi oluşturmuştur⁶. Fakat bu güçler kast sistemini bütün yönleriyle zayıflatmamıştır. Hatta modern iletişim teknikleri kastlar içinde sosyal organizasyonların etkinliğini arttırmıştır. Kast sistemi zamanla oldukça çok değişmiştir. Yaklaşık olarak ideal ve yakın katı sistem İngiliz koloni zamanına rastlamıştır. Çünkü İngiliz'ler geleneksel güç merkezlerini kazanarak ve sağlamlaştırarak kontrolü sürdürme politikası izlemişlerdir. Kast sisteminin kolonizm ile ilişkili olması, Hindistan bağımsızlığını kazandığı zaman kast sisteminde görülür şekilde bir zayıflamaya neden olmuştur.

KAYNAKLAR

1. ALCOTT Mason: *The Caste System of India*.
2. BERREMAN, D. Gerald: "Caste" International Encyclopedia of The Social Sciences.
3. BOUTHOU, Gaston: *Siyaset Sosyolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1968.
4. LOUMANN, Edward O.: *Social Stratification. Research and Theory for the 1970*, Equclity Equclity and Social Class, New York.
5. TEZCAN, Mahmut: *Eğitim Sosyolojisine Giriş*, Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1981.
6. TAN, Mine: *Toplumbilime Giriş. Temel Kavramlar*. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1981.
7. ZELDICH, Morris: "Social Status". International Encyclopedia of The Social Sciences.

6 Alcott, Ön. ver., s. 353.